

**ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W WARSZAWIE**

z dnia 2023 r.

**zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Rezerwat im.
Króla Jana Sobieskiego"**

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 916, 1726, 2185 i 2375) zarządza się, co następuje:

§ 1. W zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 5 lipca 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Rezerwat im. Króla Jana Sobieskiego" (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego poz. 6896), załącznik nr 4 otrzymuje brzmienie określone w załączniku do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Regionalny Dyrektor Ochrony
Środowiska w Warszawie

Arkadiusz Siembida

Cele działań ochronnych w obszarze Natura 2000

Lp.	Przedmiot ochrony	Parametr stanu ochrony	Cele działań ochronnych
1	9170 Grąd Środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie niezmienną powierzchnię siedliska na większej części obszaru wynoszącej 105,16 ha (stan właściwy – FV)
		Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa	Utrzymanie kombinacji florystycznej zniekształconej w stosunku do typowej dla siedliska w danym regionie, z dwu piętrowym drzewostanem o udziale w pierwszym piętrze drzewostanu co najmniej 60 % gatunków liściastych, w szczególności takich jak dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> , dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i> , lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> z domieszką, brzozy <i>Betula pendula</i> , grab <i>Carpinus betulus</i> i klonu zwyczajnego <i>Acer platanoides</i> oraz pokryciem warstwy zielnej sięgającym 80 %, w szczególności takimi gatunkami jak zawilec gajowy <i>Anemone nemorosa</i> , perłówka zwisła <i>Melica nutans</i> , wiechlina gajowa <i>Poa nemoralis</i> (stan niezadowolający – U1).
		Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie	Utrzymanie dotychczasowego udziału inwazyjnych gatunków obcych o liczebności ponad 2 % pokrycia powierzchni badawczej, w szczególności takich gatunków jak niecierpek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i> w runie oraz klon jesionolistny <i>Acer negundo</i> , dąb czerwony <i>Quercus rubra</i> i robinia akacjowa <i>Robinia pseudoacacia</i> w wyższych partiach drzewostanu (stan zły - U2).
		Ekspansywne gatunki rodzime w runie	Utrzymanie pojedynczego występowania rodzimych gatunków nitrofilnych o liczebności nie większej niż 5% pokrycia powierzchni badawczej (stan niezadowolający - U1).
		Struktura pionowa i przestrzenna roślinności	Utrzymanie zróżnicowanej struktury pionowej i przestrzennej, w której od 10 do 50 % powierzchni pokrywa zwarty stary drzewostan z lukami i prześwietleniami powstałymi w wyniku naturalnego wydzielania się drzew, występującymi wszystkimi fazami rozwojowymi, gdzie pierwsze i drugie piętro drzewostanu stanowi gatunek główny dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> , dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i> , grab <i>Carpinus betulus</i> , lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> ; gatunki domieszkowe: klon pospolity <i>Acer platanoides</i> , brzoza <i>Betula pendula</i> ; Podszyt: Klon pospolity <i>Acer platanoides</i> , Kruszyna pospolita <i>Frangula alnus</i> , Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> , (stan niezadowolający - U1).
		Wiek drzewostanu	Utrzymanie poniżej 10 % udziału drzew starszych niż 100 lat i powyżej 50 % udziału drzew starszych niż 50 lat (stan niezadowolający - U1).
		Naturalne odnowienie drzewostanu	Utrzymanie naturalnych procesów regeneracyjnych zapewniających występowanie w drzewostanach luk i prześwietleń dogodnych do naturalnego odnawiania się gatunków liściastych, takich jak dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> , dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i> , grab <i>Carpinus betulus</i> , lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> (stan właściwy – FV).

		Gatunki obce w drzewostanie	Zmniejszenie udziału sosny zwyczajnej <i>Pinus sylvestris</i> w składzie gatunkowym drzewostanów na rzecz gatunków liściastych poprzez utrzymanie procesu naturalnego obumierania tego gatunku. Utrzymanie udziału tego gatunku na poziomie nie wyższym niż 10 % (stan niezadawalający - U1).
		Martwe drewno	Utrzymanie zapasu martwego drewna (łącznie zasoby) na poziomie powyżej 20 m ³ /ha (stan właściwy – FV).
		Martwe drewno wielkowieńcowe	Utrzymanie zapasu martwego drewna wielkowieńcowego na poziomie od 3 do 5 szt./ha (stan niezadawalający - U1).
		Inne zniekształcenia, w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Zachowanie naturalnych cech, niezniszczonego runa i gleby, poprzez utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania wyłączonego z pozyskania drewna (stan właściwy – FV).
2	9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie powierzchni siedliska na poziomie 0,5 ha oraz stopniowe zwiększanie jego udziału do 2,45 ha (stan właściwy – FV)
		Udział procentowy	Utrzymanie udziału procentowego siedliska na powierzchni badawczej minimum na poziomie < 50% (stan zły – U2).
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania gatunków charakterystycznych na poziomie minimum <1 % powierzchni badawczej lub występowania gatunków ciepłolubnych na poziomie < 10 %, w formie drzewostanu budowanego w większości przez gatunki liściaste, w szczególności dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> i lipę drobnolistną <i>Tilia cordata</i> oraz z udziałem w runie takich gatunków jak bukiewca zwyczajna <i>Betonica officinalis</i> , kokoryczka wonna <i>Polygonatum odoratum</i> , konwalia majowa <i>Convallaria maialis</i> (stan niezadawalający – U1).
		Gatunki dominujące	Utrzymanie na poziomie współdominującego udziału gatunków ograniczających rozwój gatunków ciepłolubnych, zwłaszcza lipy drobnolistnej <i>Tilia cordata</i> i graba <i>Carpinus betulus</i> (stan niezadawalający – U1).
		Obce gatunki inwazyjne w runie i podszybie	Utrzymanie obecnego udziału obcych gatunków inwazyjnych w runie lub podszybie przewyższającego 5 % (stan zły – U2).
		Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie udziału rodzimych gatunków ekspansywnych roślin zielnych na poziomie poniżej 20 % (stan niezadawalający – U1).
		Gatunki ciepłolubne	Utrzymanie udziału gatunków ciepłolubnych na dotychczasowym poziomie poniżej 20 % (stan niezadawalający – U1).
		Leżące martwe drewno	Utrzymanie zapasu leżącego martwego drewna do 5 % zasobności drzewostanu (stan właściwy – FV).
		Wiek drzewostanu	Utrzymanie występowania drzewostanu powyżej 50 lat (stan właściwy – FV).
		Zwarcie podszytu	Utrzymanie zwarcia podszytu na poziomie 20 % (stan właściwy – FV).
		Zwarcie koron	Utrzymanie zwarcia koron drzew na poziomie maksymalnie ≥70%, jedna warstwa drzew (stan niezadawalający – U1).
		Gatunki obce geograficznie i ekologicznie w drzewostanie	Utrzymanie znikomego udziału sosny zwyczajnej <i>Pinus sylvestris</i> w składzie gatunkowym drzewostanu na poziomie poniżej 10 % (stan niezadawalający – U1).
		Naturalne odnowienie	Utrzymanie istniejącego oraz warunków dla nowego naturalnego odnowienia dębowego, umiarkowany udział gatunków grądowych (stan właściwy – FV).

		Obecność nasadzeń drzew	Utrzymanie braku nasadzeń drzew (stan właściwy – FV).
		Zniszczenia runa i gleby	Utrzymanie braku śladów zniszczenia runa i gleby (stan właściwy – FV).
		Zniszczenia drzewostanów	Utrzymanie braku śladów zniszczenia drzewostanów (stan właściwy – FV).

UZASADNIENIE

Zmiana planu ochrony rezerwatu została opracowana na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 916, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o ochronie przyrody”. Zakres zrealizowanych prac został dostosowany do zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych rezerwatu.

Przy sporządzaniu zarządzenia uwzględniono treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794). W związku z tym, że teren rezerwatu pokrywa się powierzchniowo z obszarem Natura 2000 Las Jana III Sobieskiego PLH140031 uwzględniono, zgodnie z postanowieniami art. 20 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Założeniem omawianego dokumentu planistycznego jest m.in. utrzymanie lub odtworzenie w miarę możliwości właściwego stanu przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) dyrektywy siedliskowej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Dz. U. UE. L 206 z 22.7.1992, z późn. zm.). W związku z zarzutami formalnymi Komisji Europejskiej z dnia 9 czerwca 2021 r., zn. INFR(2021)2025, C(2021)2179, dotyczącymi obowiązku ustalenia precyzyjnych celów ochrony dla każdego obszaru Natura 2000, koniecznym stało się doprecyzowanie celów działań ochronnych wyznaczonych dla niniejszego obszaru. Zgodnie z ww. stanowiskiem Komisji Europejskiej funkcja celów ochrony polega na określeniu, jaki stan gatunków i typów siedlisk na danym obszarze należy osiągnąć, tak aby obszar ten mógł przyczynić się do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest właściwy stan ochrony tych gatunków i typów siedlisk (art. 2 ust. 2 Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U.U.E.L.1992.206.7)), zwanej dalej „dyrektywą siedliskową”) na poziomie krajowym, biogeograficznym lub europejskim. Zgodnie z wykładnią przedstawioną przez Komisję Europejską aby spełnić tę funkcję, cele ochrony muszą być:

- 1) indywidualnie określone dla danego obszaru, tj. ustalone na poziomie obszaru;
- 2) kompleksowe, tj. obejmujące wszystkie gatunki i typy siedlisk będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty na mocy dyrektywy siedliskowej, które występują w obszarze Natura 2000;
- 3) indywidualnie określone dla przedmiotu ochrony, tj. jasno wskazywać konkretny typ siedliska lub gatunek na danym obszarze;
- 4) indywidualnie określone pod kątem pożądanego stanu ochrony, tj. wyraźnie określające stan, jaki typ siedliska i gatunek na danym obszarze mają osiągnąć; pożądaný stan musi być:
 - a) ilościowy i mierzalny (cele ilościowe, które mogą być uzupełnione celami jakościowymi, takimi jak opis właściwego stanu siedliska lub struktury populacji), jak również raportowalny (umożliwiający monitorowanie);
 - b) realistyczny (uwzględniający rozsądne ramy czasowe i nakłady), spójny (umożliwiający zastosowanie takich samych atrybutów i wskaźników dla przedmiotów ochrony w różnych obszarach);
 - c) kompleksowy (atomyuty i cele powinny obejmować specyfikę danego przedmiotu ochrony i umożliwiać opisanie jego stanu ochrony jako właściwy lub niewłaściwy);
 - d) precyzyjne w odniesieniu do „utrzymania” lub „odtworzenia” stanu ochrony przedmiotu ochrony (odpowiedni poziom ambicji określający niezbędne środki ochrony);
 - e) odpowiadać ekologicznym wymaganiom dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I i gatunków wymienionych w załączniku II występujących na tych obszarach; odzwierciedlać znaczenie obszaru dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typów siedlisk i gatunków.

Opracowanie zmiany planu ochrony w zakresie celów ochrony dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, wynika z konieczności zapewnienia warunków utrzymania i odtworzenia jego właściwego stanu ochrony, z wyjątkiem sytuacji, gdy ze względów przyrodniczych jest niemożliwe lub nieuzasadnione polepszenie tego stanu. Cele działań ochronnych sporządzono na podstawie dostępnych materiałów przyrodniczych, w tym dokumentacji do planu ochrony rezerwatu przyrody Rezerwat im. Króla Jana Sobieskiego.

Zweryfikowana i uzupełniona w okresie obowiązywania planu ochrony wiedza w tym zakresie, pozwala uszczegółowić zaplanowane pierwotnie cele ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 zapewniając tym lepsze warunki utrzymania i odtworzenia właściwego stanu ich ochrony. Głównym celem proponowanych działań jest utrzymanie przedmiotów ochrony na terenie obszaru Natura 2000 Las Jana III Sobieskiego PLH140031 w stanie niezmiennym lub też, o ile to będzie możliwe, dążenie do poprawy jego stanu zachowania poprzez

usuwanie obcych gatunków inwazyjnych oraz zwiększanie powierzchni świetlistej dąbrowy (docelowo do 2,45 ha). Czynność taka jest zgodna z przepisem art. 19 ust. 6 i art. 28 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody stanowiącym, że plan ochrony i plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.

Ponadto, zgodnie z zasadą hierarchiczności prawa konieczne jest wprowadzenie zmian do aktów wykonawczych, jakimi są zarządzenia regionalnych dyrektorów ochrony środowiska, gdy nowelizacji ulegają przepisy, które mają służyć wykonaniu przepisów aktów prawnych wyższej rangi. Jeżeli akt prawny wyższej rangi zawiera regulacje służące jego wykonaniu, to w przypadku zmiany tych przepisów akty wykonawcze nie są z nimi spójne. Z punktu widzenia zasady stosowania prawa jest to sytuacja, której organy stanowiące prawo powinny unikać. Obowiązywanie sprzecznego prawa nie wpływa korzystnie na jego interpretację i stosowanie. Znaczenie aktów wykonawczych, pomimo iż są usytuowane najniżej w hierarchii prawa, jest bowiem znaczące. Przepisy rangi ustawowej w dużej części nie mają samodzielnego charakteru, a ich realizacja bez aktów prawnych zawierających przepisy wykonawcze nie byłaby możliwa. Wiele rozwiązań ustawowych nie może być należycie wykonanych zgodnie z dyspozycją prawodawcy bez spójnych z nimi przepisów wykonawczych. Zajście w przedmiocie sprawy sytuacji, w której akt prawa miejscowego regulujący merytorycznie określone zdarzenia w zakresie obszarów Natura 2000, stoi w sprzeczności z przepisami mającymi swe źródło w prawie Unii Europejskiej i ustalającymi porządek prawny w zakresie obszarów Natura 2000, nie pozwala wykonywać działań w tym zakresie zgodnie z intencją prawodawcy. W związku z powyższym, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, upoważnieni do wydania aktu prawnego o charakterze wykonawczym w przedmiocie obszarów Natura 2000, powinny zatem dążyć do możliwie najszybszego uchwalenia przepisów pozwalających wykonać dyspozycje sformułowane przez prawo Unijne. Będziemy mogli mówić o skuteczności ochrony prowadzonej w ramach obszarów Natura 2000 jeżeli w obrocie prawnym będą w tej materii funkcjonować spójne ze sobą akty prawne. Powyższe stanowiło podstawę do wprowadzenia zmian w planie ochrony rezerwatu przyrody zgodnie z wykładnią przedstawioną przez Komisję Europejską.

Rezerwat pomimo swojej lokalizacji w granicach Warszawy, stanowi fragment starodrzewu cechujący się wysoką bioróżnorodnością, typową dla lasów naturalnych. Pod względem składu gatunkowego w rezerwacie dominują 1 i 2-pietrowe drzewostany z panującym dębem. Oprócz tego gatunku w 1 piętrze zaznacza się również udział lipy, brzozy, grabu, sosny oraz miejscami gatunków obcych: robinii akacjowej i dębu czerwonego. Zwarcie 1 pietra jest zazwyczaj przerywane lub luźne. Drugim gatunkiem, tworzącym lasy obszaru jest sosna zwyczajna tworząca drzewostany 1 i 2-pietrowe. Sosna zajmuje blisko 30 % udziału miąższościowego według gatunków panujących, występując najczęściej w fazie optymalnej wczesnej. Na terenie rezerwatu przeważają drzewostany wykazujące zgodność składu gatunkowego ze składem leśnego potencjalnego zbiorowiska naturalnego. Około 2% drzewostanów wykazuje całkowite niedostosowanie do warunków glebowo-siedliskowych, w związku z 90% udziałem sosny, podczas gdy docelowo powinny dominować gatunki liściaste, głównie dąb z domieszką lipy i grabu.

Na terenie rezerwatu przyrody, a tym samym obszaru Natura 2000 występują dwa leśne siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej i ujęte w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 13 kwietnia 2010 r. Są to: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) oraz 9110 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*). Siedliska te stanowią przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Las Jana III Sobieskiego PLH140031.

W rezerwacie siedlisko grądowe jest reprezentowane przez dwa podzespoły: *Tilio-Carpinetum typicum* wyróżniający się bogatym gatunkowo runem zdominowanym przez gatunki z rzędu *Fagetalia* i klasy *Quercus-Fagetea* oraz *Tilio-Carpinetum calamagrostietosum* z udziałem gatunków przechodzących z borów mieszanych: borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, trzcinnik pospolity *Calamagrostis arundinacea*. Roślinność rezerwatu jest pochodzenia naturalnego, ale uległa zmianom sukcesyjnym w efekcie przekształceń antropogenicznych dokonanych w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru chronionego. Jednak prowadzona gospodarka polegająca na niewielkiej i przemyślanej ingerencji człowieka w procesy zachodzące w lesie nie wpłynęła negatywnie na ciągłość siedliska grądowego. Ogólny stan ochrony siedliska 9170 na tym obszarze jest zły (U2). Występuje ono na ponad 100 ha dając mu ponad 90 % udziału w siedliskach przyrodniczych rezerwatu, co pozwala ocenić parametr „powierzchnia siedliska” jako stan właściwy (FV). Fizjonomia i struktura grądu jest wielogatunkowa i wielowarstwowa. Warstwa drzew, najczęściej o dość dużym zwarcie, występuje zwykle w dwóch lub trzech podwarstwach. Drzewostany zbudowane są w 60 % z gatunków zgodnych z siedliskiem. Pierwsze i drugie piętro tworzone jest głównie przez dąb szypułkowy, grab pospolity, sosnę zwyczajną i lipę drobnolistną. Niższe piętra budowane są przez lipę drobnolistną, klon zwyczajny, brzozę czy też grab pospolity. Natomiast warstwa zielna pokrywa zwykle 40 % do 100 % powierzchni płatów siedliska. Układ przestrzenny drzewostanów, runo niezbyt bogate w gatunki charakterystyczne dla siedliska grądowego oraz występowanie

ekspansywnych gatunków rodzimych, pozwala ocenić parametr „charakterystyczna kombinacja florystyczna runa” jako niezadowolający (U1). W związku ze stosunkowo dużym udziałem sosny w drzewostanach grądowych stanowiących trzon obszaru, gatunek ten zajmuje w rezerwacie ponad 20 % udziału miąższościowego według gatunków panujących występując najczęściej w fazie optymalnej wczesnej, odnotowuje się formę degeneracji lasów grądowych tzw. pinetyzację. Ta forma zniekształcenia przejawia się również w ustępowaniu z runa gatunków grądowych i wnikaniu gatunków borowych. Taki stan faktyczny sprawia, że parametr „gatunki obce w drzewostanie” został oceniony jako niezadowolający (U1). W rezerwacie występują gatunki obce geograficznie, jak niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, czeremcha amerykańska *Prunus serotina*, klon jesionolistny *Acer negundo*, dąb czerwony *Quercus rubra* czy też robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*. Są to gatunki stwierdzone w największej liczbie, ich procentowy udział przekracza 2 % pokrycia terenu, stanowiąc tym poważną konkurencję dla rodzimych gatunków. Rozprzestrzenianie się gatunków obcych na terenach leśnych może być ograniczane licznym, naturalnym odnowieniem rodzimych drzew i krzewów, które zacieniając dno lasu tworzą tym niekorzystne warunki świetlne dla rozwoju takich gatunków jak np.: niecierpek drobnokwiatowy. Można zatem przyjąć, że jeżeli dynamika obecnie zachodzących naturalnych procesów regeneracyjnych drzewostanów utrzyma się, negatywny wpływ gatunków obcych geograficznie z biegiem lat może słabnąć. Tym niemniej, na chwilę obecną występowanie gatunków inwazyjnych stanowi główne zagrożenie dla grądów rezerwatu, dlatego wskaźnik „inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie” nie może być oceniony inaczej niż jak zły (U2). Obecność rodzimych gatunków ekspansywnych na poziomie 5 % pokrycia terenu pozwala ocenić parametr „rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych” jako niezadowolający (U1). Pełniona obecnie przez przedmiotowy obiekt funkcja formy ochrony przyrody o ograniczonym dostępie, nie pociąga za sobą konieczności wprowadzania radykalnych zmian, prowadzących do uproszczenia struktury pionowej, przestrzennej i grubościowej drzewostanu oraz usuwania zamierających drzew i martwego drewna. Dzięki temu, zasób stojącego i leżącego martwego drewna w obszarze jest wysoki i szacuje się, że znacznie przekracza on 5 m³/ha. Pozwala to ocenić parametr „martwe drewno” jako właściwy (FV). Wskazać w tym miejscu należy dodatkowo, że zasób wielkowymiarowego martwego drewna utrzymuje się na poziomie od 3 do 5 szt./ha co sprawia, że parametr „martwe drewno wielkowymiarowe” oceniany jest na poziomie niezadowolającym (U1). Nieznaczny udział poniżej 10 % drzew starszych niż 100 lat i powyżej 50 % starszych niż 50 lat, pozwala ocenić parametr „wiek drzewostanu” jako niezadowolający (U1). Dzięki ochronie rezerwatowej w obszarze mogą zachodzić bez zakłóceń antropogenicznych naturalne procesy regeneracyjne drzewostanów. W miejscu zamierających drzew powstają luki i prześwietlenia dogodne do naturalnego odnawiania się graba pospolitego, dęba szypułkowego, klona pospolitego, lipy drobnolistnej. Wysoki procent odnowionych luk oraz duża udatność odnowień naturalnych, zajmujących przeciętnie ponad 30 % obszaru poszczególnych powierzchni kontrolnych, pozwala ocenić parametr „naturalne odnowienie drzewostanu” jako właściwy (FV). Zachowanie od 10 do 50 % powierzchni pokrytej zwartymi starymi drzewostanami z lukami i prześwietleniami powstałymi w wyniku naturalnego wydzielania się drzew, występującymi ze wszystkimi fazami rozwojowymi różnicującymi ich strukturę pionową i przestrzenną pozwala ocenić parametr „struktura pionowa i przestrzenna roślinności” jako niezadowolający (U1). Obszar jako obiekt szczególnie chroniony, w którym penetracja ludzka jest znacznie ograniczona, uchroniony został przed zadeptywaniem typowym dla innych parków miejskich. Odradzają się w nim ekosystemy leśne bogate w wiekowe drzewa i stopień naturalności, które uznać można za wyróżniające wśród zbiorowisk leżących w granicach Warszawy. Pozostałości mazowieckiej puszczy, stare drzewa pomnikowe rozrzucone na całym terenie dały początek młodym pokoleniom odnowień podokapowych, które mogły się rozwijać pozbawione ograniczającej presji antropogenicznej. W efekcie widzimy tu zróżnicowanie faz rozwojowych zbliżone do lasów o charakterze naturalnym. Zachowanie naturalnych cech, niezniszczonego runa i gleby, poprzez utrzymanie ograniczonej dostępności do obiektu oraz dotychczasowego sposobu użytkowania wyłączanego z pozyskania drewna pozwala ocenić parametr „inne zniekształcenia w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna” jako właściwy (FV). Nie definiowano celów w stosunku do wskaźników mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne) oraz stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska z uwagi na, kolejno, konieczność dalszego testowania tj. zasadności uwzględniania wskaźnika w ocenie stanu zachowania siedliska oraz fakultatywny charakter wskaźnika.

W celu zapewnienia właściwej ochrony siedliska grądowego w rezerwacie należy przede wszystkim dążyć do utrzymania obecnego parametru stanu jego zachowania. Realnym zagrożeniem dla siedliska przyrodniczego 9170 jest dalsza ekspansja obcych gatunków inwazyjnych (I01), głównie niecierpka drobnokwiatowego i czeremchy amerykańskiej oraz w mniejszym czy też większym stopniu również innych gatunków obcych, jak robinii akacjowej. Oprócz zagrożenia związanego z występowaniem gatunków inwazyjnych nie stwierdzono innych istniejących zagrożeń, mających negatywny wpływ na stan zachowania siedliska grądowego w obszarze. Ogólną perspektywę ochrony tego siedliska można określić jako właściwą pozwalającą zachować je w stanie niezmienionym. Tym niemniej, ze względu na nieprzewidywalny kierunek jaki może objąć proces wkraczania gatunków obcych, w

perspektywie 10-20 lat nie jest pewne, czy obecny stan utrzyma się na dotychczasowym poziomie, dlatego parametr ten oceniono jako utrzymanie na poziomie niezadowolający.

Zbiorowisko świetlistej dąbrowy wyróżnia właściwa mu struktura i skład florystyczny. Są to lasy o luźnym zwarciu, umiarkowanie rozwiniętej warstwie krzewów (do 20%) oraz bujnym runie, z dużym udziałem światłolubnych gatunków roślin, co sprawia, iż są one najbogatszym florystycznie typem lasu wśród zespołów leśnych Polski. Runo tworzą rośliny lasów liściastych, borów, łąk, muraw kserotermicznych i ciepłolubnych zarośli. Drzewostan tworzą głównie dęby – szypułkowy *Quercus robur* i bezszypułkowy *Quercus petraea* (Jakubowska-Gabara J., 2004). Obecnie świetliste dąbrowy podlegają redukcji na skutek zmian sukcesyjnych spowodowanych: zaniechaniem wypasu w lasach, eutrofizacji siedlisk oraz ocieplania klimatu. Głównym czynnikiem powodującym recesję omawianej fitocenozy jest zaniechanie tradycyjnych w przeszłości metod użytkowania, głównie wypasu bydła, którego zaprzestano w drugiej połowie XX wieku. Prowadzi to do ekspansji drzew i krzewów zacieśniających dno lasu, i w konsekwencji do eliminacji cennych gatunków światłolubnych. Jedyne płaty świetlistej dąbrowy w rezerwacie występują na niewielkiej powierzchni we wschodniej jego części na powierzchni około 0,5 ha. Zbiorowisko to jest w stanie recesji, a stwierdzony niegdyś płat świetlistej dąbrowy w rezerwacie uległ w większej części procesom grądowienia, a pozostały obecnie, stanowi mocno ograniczony fragment większego płatu wykazywanego jeszcze 30 lat wcześniej. Jednakże warunki glebowe na terenie rezerwatu i ich ścisłe powiązanie z grądami, mocno ograniczają możliwość utrzymania świetlistej dąbrowy w stanie nie pogorszonego, w tym niezmnieszonej powierzchni. Pewne jest, że utrzymanie tego zbiorowiska bez ingerencji człowieka jest praktycznie niemożliwe, stąd pozostawienie rezerwatu w tym fragmencie procesom naturalnej sukcesji prowadzić będzie do całkowitego zaniku świetlistej dąbrowy na rzecz grądów. Z tych względów parametr „udział procentowy siedliska” został oceniony jako zły (U2). Podkreślenia wymaga tu także fakt, że w chwili opracowywania dokumentacji dla rezerwatu przyrody zbiorowiska leśne wskazujące na występowanie dąbrów świetlistych obejmowały powierzchnię około 4 ha. W latach 90 ubiegłego wieku zespół ten na tym obszarze zniknął i występował w dwóch małych płatach w jego wschodniej i środkowej części. Należy zatem uznać, że jeszcze przed utworzeniem rezerwatu przyrody, a co za tym na długo przed utworzeniem obszaru Natura 2000 w obszarze następowały i następują dynamiczne zmiany w zbiorowiskach roślinnych, w wyniku których przekształceniu ulegają siedliska ciepłolubnych dąbrów. Odzwierciedleniem tego procesu jest systematyczne zwiększanie się arealu zbiorowisk nawiązujących do grądów, kosztem fitocenozy dąbrów. Z uwagi na brak danych porównawczych trudno ocenić tempo zachodzących na tym terenie procesów. Zakładając, że w przyszłości warunki środowiskowe nie będą ulegać dalszym przemianom charakter obecnie występującej roślinności nie powinien ulec znaczącym przemianom. Mając powyższe na uwadze powierzchnię siedliska wskazaną w SDF należy uznać za pierwotny błąd naukowy. Obecnie przyjętym założeniem jest stopniowe zwiększanie powierzchni siedliska do poziomu 2,45 ha w okresie obowiązywania planu. Drzewostan świetlistej dąbrowy w I piętrze buduje dąb w wieku ponad 160 lat z domieszką lipy, z pojawiającą się miejscami sosną. Odnotowuje się brak warstwy podszytu. W warstwie zielnej występują gatunki roślin charakterystyczne dla klasy *Quercio-Fagetalia - Anemone nemorosa, Melica nutans i Poa nemoralis*, jednak brak jest gatunków charakterystycznych dla niższych jednostek – rzędu, związku i zespołu. Spotyka się tu natomiast gatunki z rzędu *Fagetalia - Lilium martagon i Atrichum undulatum* oraz gatunki ze związku *Carpinion - Carpinus betulus i Tilia cordata*. Pojawia się tu bardzo nielicznie *Melampyrum pratense*, charakterystyczny dla klasy *Vaccinio-Piceetea*. Niewielki udział w runie spośród charakterystycznych gatunków ciepłolubnych mają tu jedynie *Betonica officinalis i Polygonatum odoratum*. Z innych gatunków ciepłolubnych największą powierzchnię zajmuje *Convallaria majalis*, która ogólnie dominuje w runie. Z gatunków towarzyszących najliczniej i najczęściej w warstwie zielnej pojawia się *Ajuga reptans, Luzula pilosa, Moehringia trinervia i Veronica officinalis*. Odnawia się tu także *Quercus robur*. Towarzyszą im najczęściej mniej liczne: *Deschampsia flexuosa, Viola odorata i Stellaria media* oraz, w warstwie mszystej, *Polytrichastrum formosum*. Stwierdzono także pojedyncze występowanie *Hieracium lachenalii, Peucedanum oreoselinum i Rubus nessensis*. Taki stan lasu pozwala ocenić na następującym poziomie parametr: „gatunki charakterystyczne” niezadowolający (U1); „gatunki dominujące” niezadowolający (U1); gatunki ciepłolubne niezadowolający (U1); „wiek drzewostanu” właściwy (FV); zwarcie podszytu właściwy (FV); „zwarcie koron” niezadowolający (U1); „naturalne odnowienie” właściwy (FV); „obecność nasadzeń drzew” właściwy (FV). Sąsiedztwo grądów oraz podatność świetlistych dąbrów na naturalną sukcesję i procesy grądowienia sprawiają, że w zbiorowisku tym mogą i będą zachodzić dynamiczne i nieodwracalne zmiany wynikające z wkraczania gatunków obcych ekologicznie dla tego siedliska. Obecność tego rodzaju gatunków na chwilę w tym siedlisku jest stosunkowo niewielki, tym niemniej parametry „rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych” „gatunki obce geograficznie i ekologicznie w drzewostanie” zostały ocenione jako niezadowolający (U1). W rezerwacie występują gatunki obce geograficznie, jak niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, czeremcha amerykańska *Prunus serotina*, klon jesionolistny *Acer negundo*, dąb czerwony *Quercus rubra* czy też robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*. Są to gatunki stwierdzone w największej liczbie stanowiąc tym poważną konkurencję dla rodzimych gatunków. W szczególności rozprzestrzenianie się niecierpka drobnokwiatowego w zbiorowisku świetlistej dąbrowy stanowi

poważne zagrożenie dla zachowania charakterystycznych dla tego siedliska gatunków runa. Na chwilę obecną brak jest możliwości bezpośredniego ograniczenia lub wyeliminowania tego gatunku. Jedynym sposobem ograniczenia jego populacji jest podejmowanie działań pośrednich wzmacniających odporność leśnych zbiorowisk roślinnych poprzez utrzymanie lub przywrócenie właściwej dla nich struktury. Z tych względów parametr „obce gatunki inwazyjne w runie i podszycie” został oceniony jako zły (U2). Obszar jako obiekt szczególnie chroniony, w którym penetracja ludzka jest znacznie ograniczona, uchroniony został przed zadeptywaniem typowym dla innych parków miejskich. Odradzają się w nim ekosystemy leśne bogate w wiekowe drzewa i stopień naturalności, które uważa się za wyróżniające wśród zbiorowisk leżących w granicach Warszawy. Pozostałości mazowieckiej puszczy, stare drzewa pomnikowe rozrzucone na całym terenie dały początek młodym pokoleniom odnowień podokapowych, które mogły się rozwijać pozbawione ograniczającej presji antropogenicznej. W efekcie widzimy tu zróżnicowanie faz rozwojowych zbliżone do lasów o charakterze naturalnym. Zachowanie naturalnych cech, niezniszczonego runa i gleby, poprzez utrzymanie ograniczonej dostępności do obiektu oraz dotychczasowego sposobu użytkowania wyłączonego z pozyskania drewna pozwala ocenić parametr „Zniszczenia runa i gleby”, „zniszczenie drzewostanu” oraz „inne zniekształcenia” jako właściwy (FV). Mały zapas drewna martwego przypadający na ogólną zasobność drzewostanów tworzących świetlistą dąbrowę pozwala ocenić parametr „leżące martwe drewno” na poziomie właściwym (FV). W celu zachowania płatu świetlistej dąbrowy, występującego wyspowo na terenie obszaru, celowe jest zahamowanie procesów sukcesji naturalnej. Świetlista dąbrowa jest zbiorowiskiem o charakterze półnaturalnym, mającym swoje podłoże w użytkowaniu lasu jako miejsca wypasu bydła i trzody chlewnej. Pozostawiona bez zabiegów ochrony czynnej, takich jak usuwanie podszytu i podrostu, przekształca się w wyniku zmian sukcesyjnych w grąd na skutek ekspansji drzew i krzewów, które, poprzez zacienienie dna lasu, przyczynią się do eliminacji gatunków światłolubnych, charakterystycznych dla tego zbiorowiska. Zachowanie świetlistej dąbrowy wymaga więc okresowych zabiegów ograniczających rozwój i zwarcie ekstensywnych krzewów. Obserwowany silny wpływ czynników zagrażających świetlistej dąbrowie oraz małe prawdopodobieństwo przywrócenia dawnego sposobu jej użytkowania, nie pozwala zagwarantować przywrócenia temu zbiorowisku właściwego stanu ochrony. Ze względu na przywołane wyżej uwarunkowania zmiany wymaga SDF obszaru.

Brak możliwości poprawy oceny parametrów wskaźników ocenionych na U2 związany jest z położeniem obszaru w obrębie silnie zurbanizowanych terenów miejskich oraz uwarunkowaniami naturalnymi. W szczególności wiek drzewostanów i skorelowany z nim nasilony proces naturalnego obumierania (ustępowania z drzewostanów) najstarszych drzew, wraz z powiązaną wysoką intensywnością naturalnego odnawiania się drzew niezgodnych z siedliskiem zaburza strukturę pionową i przestrzenną fitocenozy. Ponadto, nałożenie się w tym miejscu dwóch form ochrony przyrody, tj. rezerwatu przyrody i obszaru Natura 2000, również determinuje możliwość wprowadzenia radykalnych zmian tego parametru. Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym. Dokumentem godzącym wymogi obu form ochrony przyrody jest plan ochrony rezerwatu przyrody uwzględniający plan zadań ochronnych obszaru Natura 2000. Zaplanowane w nim działania mają stopień intensywności pozwalający z jednej strony zachować rezerwat przyrody w formie obiektu wyróżniającego się stanem jak najbardziej zbliżonym do naturalnego, z drugiej zaś strony pozwalają zachować co najmniej na dotychczasowym stanie ochrony przedmioty ochrony obszaru Natura 2000. Współistnienie na jednym obszarze dwóch niezależnych form ochrony przyrody, czyni poprawę wskaźnika ocenionego na U2 procesem złożonym i czynność ta winna być rozłożona w czasie. Zbyt radykalne kroki w tej materii mogłyby pogorszyć stan ochrony rezerwatu przyrody, stąd w okresie obowiązywania planu ochrony nie ma możliwości poprawy wskaźnika do stanu właściwego. Plan ochrony nie przewiduje prowadzenia działań związanych z usuwaniem niecierpka drobnokwiatowego, ze względu na jego duże rozpowszechnienie na tym obszarze i możliwość inwazji z sąsiednich terenów. Z tego względu przyjęto pośrednie działanie obejmujące kształtowanie właściwej struktury drzewostanów grądowych, których odpowiednie zwarcie, a także obecność podszytu i drugiego piętra powinna ograniczyć nasłonecznienie runa leśnego, tym samym ograniczyć występowanie tego światłolubnego gatunku. Mając na uwadze przyjętą strategię działania, mało prawdopodobne jest obniżenie udziału niecierpka drobnokwiatowego do poziomu umożliwiającego poprawę parametru wskaźnika inwazyjne gatunki obce w podszytu i runie do stanu niezadowolającego (U1). Należy tu także zaznaczyć, że działania związane z usuwaniem niecierpka (wyrwanie, koszenie), podjęte w innym rezerwacie przyrody nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Z tego względu, mimo planowanych prac związanych z ograniczeniem lub eliminacją gatunków obcych (czeremchy, dęba czerwonego i robinii), nie pozwala to na przyjęcie założenia poprawy oceny wskaźnika.

Zdefiniowane w zarządzeniu cele powinny być brane pod uwagę przez podmioty sprawujące nadzór nad obszarem Natura 2000 oraz w trakcie prowadzenia ocen wpływu programów i przedsięwzięć na obszar Natura 2000.

Zgodnie z art. 19 ust. 1a ustawy o ochronie przyrody, sporządzający projekt planu winien zapewnić możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu, na zasadach i w trybie określonym w art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, z późn. zm. - zwanej dalej „ustawą ooś”). Ponadto, w myśl art. 19 ust. 2 i 97 ust. 3 pkt. 2 ustawy o ochronie przyrody, projekt planu ochrony rezerwatu przyrody wymaga zaopiniowania kolejno przez właściwe miejscowo rady gmin oraz regionalną radę ochrony przyrody. Powyższe, w związku z art. 19 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody, stosuje się odpowiednio w przypadku dokonywania zmiany planu ochrony. Zgodnie z art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 190) - zwanej dalej „ustawą o wojewodzie”, projekt planu ochrony wymaga także uzgodnienia z właściwym terytorialnie wojewodą.

W myśl art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy ooś, projekt planu ochrony zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach.

W ramach procedury opracowania zarządzenia zmieniającego plan ochrony, zgodnie z § 3 i § 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794) oraz ww. przepisów prawa, obwieszczeniem znak:.... z dnia....., Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie podał do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu i wyłożeniu do publicznego wglądu projektu planu ochrony, poprzez:

- a) wywieszenie obwieszczenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie na tablicy ogłoszeń w siedzibie i Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie,
- b) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Urzędu Miasta Stołecznego Warszawa,
- c) wywieszenie obwieszczenia w siedzibie Lasów Miejskich - Warszawa,
- d) publikację obwieszczenia w prasie (..... Nr .../2023),

Tym samym, zainteresowanym osobom i podmiotom umożliwiono zapoznanie się z dokumentem oraz złożenie uwag i wniosków do projektu planu ochrony przez okres 21 dni od dnia publicznego ogłoszenia obwieszczenia. W przewidzianym na składanie uwag i wniosków terminie, zgłoszono następujące uwagi:

Lp.	Imię i nazwisko / Nazwa instytucji bądź organizacji	Data wpływu do urzędu (dd.mm.rrrr)	Treść uwagi	Sposób rozpatrzenia	Uwagi

Na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy o wojewodzie, Wojewoda Mazowiecki pismem znak: ... z dnia ... uzgodnił projekt zarządzenia. Ponadto projekt zarządzenia został zaopiniowany przez Radę m.st. Warszawy (uchwała) oraz Regionalną Radę Ochrony Przyrody, działającą przy Regionalnym Dyrektorze Ochrony Środowiska w Warszawie (głosowanie

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

1. Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem wprowadzenia zarządzenia jest wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 916, z późn. zm.).

2. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny.

Projekt planu zadań ochronnych będzie oddziaływał:

- 1) na Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie;
- 2) na właściciela rezerwatu;
- 3) jako powszechnie obowiązujący akt prawa miejscowego na wszystkie podmioty, które znajdują się lub znajdują w zasięgu terytorialnym objętym jego regulacją.

3. Konsultacje.

Projekt zarządzenia jako akt prawa miejscowego podlega:

- 1) na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej
- 2) w województwie (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 190) uzgodnieniu z Wojewodą Mazowieckim;
- 3) na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zaopiniowaniu przez właściwą miejscowo radę gminy;
- 4) na podstawie art. 19 ust. 1 a ustawy o ochronie przyrody procedurze udziału społeczeństwa przewidzianej przez ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, z późn. zm.);
- 5) na podstawie art. 97 ust. 3 pkt. 2 ustawy o ochronie przyrody, projekt planu ochrony rezerwatu przyrody wymaga zaopiniowania przez regionalną radę ochrony przyrody.

4. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżet jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie przedmiotowego zarządzenia nie pociągnie za sobą skutków finansowych dla budżetu państwa.

5. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Zapisy zawarte w projekcie zarządzenia będą miały umiarkowany wpływ na lokalny i regionalny rynek pracy. Konieczność realizacji zadań przyczyni się do zwiększenia zapotrzebowania na usługi z działów: „Badania naukowe i działalność rozwojowa” Polskiej Klasyfikacji Działalności, wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. Nr 251, poz. 1885, z późn. zm.).

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana regulacja nie ma wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

8. Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Regulacja przedmiotowego zarządzenia objęta jest prawem UE. Zarządzenie swym zakresem obejmuje teren objęty ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 na podstawie dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U.U.E.L.1992.206.7), jako specjalny obszar ochrony siedlisk Las Jana III Sobieskiego PLH140031. Projekt zarządzenia jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.